

امکان‌سنجی مجاورت مساجد شیعه و سنی با رویکرد افزایش پایداری اجتماعی (مطالعه موردی: مساجد جامع شهر گنبد کاووس)

مهدی حمزه‌نژاد^{۱*} (نویسنده مسئول)، شکوفه واحددهکردی^۲

^۱ استادیار گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران
^۲ کارشناس ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شوشتر

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۸/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۴/۱۹

چکیده

دین اسلام در گذر زمان شاهد پیدایش فرقه‌های متعددی بوده است. به نظر می‌رسد انشعاب‌های دینی و فرقه‌ای غالباً با کشمکش‌ها و ناپایداری اجتماعی همراه است. این نکته نیاز به شناخت و نزدیکی فرقه‌های مذهبی را به یکدیگر به شیوه‌ای حقیقی و پایدار پیش‌تر می‌کند. مساجد به عنوان پایگاهی برای گردهمایی مسلمانان، مکان‌هایی برای تحولات، بویژه حل اختلاف‌ها و آسیب‌های اجتماعی بوده است. پایین بودن سطح تعاملات اجتماعی بین مذاهب دینی و ایجاد مساجد با تقابل مکانی و هویتی در شهرهای چند مذهبی به عنوان مسأله اصلی این تحقیق مطرح شد. این مقاله در پی پاسخگویی به این سؤال است که چه شکلی از مجاورت مساجد فرقه‌های تشیع و تسنن، باعث تقویت وحدت و بهبود روابط میان فرقه‌ای و اجتماعی و جلوگیری از بحران در کشور می‌شود؟. روش تحقیق، شیوه استدلالی-تحلیلی و نظرسنجی و مصاحبه در دو سطح خبرگان و عموم مردم انتخاب شد. برای دست‌یابی به هدف تحقیق، ابتدا مبانی و کارکردهای اجتماعی مساجد و آسیب‌های تعدد فرقه‌گرایی بر روابط اجتماعی مطرح و سپس با روش پیمایش و مصاحبه ساختار یافته مجاورت مساجد و شیوه‌های ترکیب مساجد امکان‌سنجی شده است. جمعیت آماری این پژوهش، معماران و جامعه‌شناسان و عالمان دینی دو فرقه و مردم حاضر در مساجد بودند. نتیجه تحقیق حاکی از آن است که اکثریت پاسخگویان بر مجاورت مساجد فرقه‌های تشیع و اهل تسنن و تأثیر مستقیم آن بر تعاملات اجتماعی تأکید دارند، ضمن این‌که نقش مؤلفه‌های کالبدی و محیط فیزیکی به عنوان بستر شکل‌گیری روابط ساده و پیچیده اجتماعی را نمی‌توان نادیده گرفت، از میان چهار رویکرد جدایی کامل، هم‌جواری، هم‌جواری نیمه‌ترکیبی و یکپارچگی، رویکرد هم‌جواری نیمه ترکیبی مورد اشاره و توجه قرار گرفت. البته این رویکرد هم در سنت تاریخی و هم در آرای اسلام‌شناسان وحدت‌گرای معاصر به وفور دیده می‌شود.

واژگان کلیدی: مسجد، تعاملات اجتماعی، پایداری اجتماعی، شیعه، اهل سنت.

* E-Mail: hamzenejad@iust.ac.ir

Feasibility Study of Proximity Between Shia and Sunni Mosques with a Social Interaction Approach (Case Study: Jameh Mosques of Gonbad-e Kavus)

Mehdi Hamzehnejad *

Assistant Prof., Department of Architecture and Urbanism, Iran University of Science and Technology (IUST), Tehran, Iran

* hamzenejad@iust.ac.ir

Shekoofeh Vadeddehkordi

M.A. in Architecture, Islamic Azad University, Shoushtar Branch, Iran

Abstract:

The religion of Islam has seen the creation of several different sects over time. It seems that sectarianism often results in social struggle and instability. This issue highlights the need for recognition and proximity between different sects in a real and sustainable manner. Mosques, as places for gathering and socializing of the Muslim community, are the cornerstones of evolutions, especially for solving social problems. The low level of engagement between religious sects, and geographical and sectarian separation of mosques is the main subject of this research. This article attempts to answer the question of “which form of proximity between Sunni and Shia mosques can improve the unity and social interaction between the sects and help avoid tension in the country?” The research is based on an argumentative and analytic approach and surveys and interviews with experts as well as the public. At first, the principles and social functions of the mosques, as well as the social problems caused by sectarianism are studied. Then feasibility and quality of the proximity of mosques is studied using surveys and structured interviews. The statistical population of this research includes architects, sociologists, religious scholars from both sects, as well as the general public attending the mosques. The results show that most respondents believe that the proximity between the mosques of different sects will result in improvement in social interactions. The skeletal elements and the physical environment, as the bases for the formation of simple and complex social interactions, play a significant role. Out of the four options of complete separation, proximity, proximity with partial integration, and full integration, it seems that proximity with partial integration is more acceptable. It should be noted, however, that this option is not just an arbitrary proposal. This proposal has been mentioned repeatedly in historical Islamic texts as well as the emphases by contemporary religious scholars.

Keywords: Mosque, Social Interaction, Social Sustainability, Shia and Sunni Sects.